

Koronavirüs Sonrası Ülkemiz ve Dünyamız

NECMETTİN OKTAY

Özet

Salgın dönemi genel olarak tüm ulusal ve uluslararası örgütler için Genel Planlama hazırlıkları anlamında hayal kırıklığı oluşturdu. Hem ekonomik hem de salgının önlenmesi anlamında uluslararası örgütlerin ve ülkelerin sorunlar yaşadığı bir süreç gözlemlendi. Salgının yönetimi anlamında; en üst küresel kurum/kuruluşlardan (Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF vs.) başlayarak, devletler ve devlet denilen örgüt içindeki tüm yapıları değerlendirdiğimde, “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” başlıkları altında tanımlayabileceğim uygulamalar anlamında eksiklikleri olduğu anlaşılıyor. Bu çıkarımı daha somutlaştırmak/anlamlandırmak için; ülkeler düzeyinde insan kaybı, işsizlik, ekonomik sorunlar ve kurum/kuruluşların uğradığı zararlarla ifade edilebilecek “parametrelere” bakmak yeterli olacaktır.

Bu yazımda geçmişi ve mevcut durumu PESTEM başlığı altında irdeleyerek geçmişe dönük öneriler vermek istedim. PESTEM’in açılımı; P: Politik, E: Ekonomik, S: Sosyal, T: Teknolojik, E: Ekolojik, M: Management, şeklindedir. Bu harflerde amaca dönük farklı farklı dizilimler yapılabilir.

Bu başlıklar altında hem uluslar arası hem de ülkeler düzeyinde değerlendirme yaptığımda, Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Ekolojik ve Yönetim anlamında geleceğe dönük önemli adımların atılması ve uygulamaların hayata geçirilmesi gerekiyor.

Kısaca; Yönetim anlamında “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” anlamında uygulamaların hayata geçirilmesi gereği görülmektedir. Diğer taraftan Devletin yapılanması anlamında da “Sosyal Devlet” olabilme gerçeği de diğer bir önemli uygulama olacaktır. Diğer taraftan özellikle uzaktan yönetim ve eğitim

193

Çocuk ve
Medeniyet

Cilt: 5 Sayı: 9
2020/1: 193-201

– GÖRÜŞ –

NECMETTİN OKTAY, oktaynecmettin@gmail.com
doi: <https://doi.org/10.47646/CMD.2020.205>

konularına destek olacak teknolojiler ve de yazılımlar ile lojistik sektörünün daha önem kazanacağı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Küresel Organizasyonlar, Devletler, PESTEM Analizi, Stratejik Yönetim, Risk Yönetimi, Sosyal Devlet

Abstract

It has been seen that both Global Organisations (World Health Organisation, Wold Bank, IMF etc.) and the Countries were not ready for the outbreak in terms of Global Planning implementations. We have observed significant economic issues and problematic management proceses of preventing contamination of the outbreak.

Evelauating the global organisations and the countries for managing of the outbreak, it can be said that lack of “Stratejic Management” and “Risk Management” implementations was source of problem. If we look at the death tolls, unemployment statistics and economic figures, the parameters proves my conclusion.

In my article , identifying the past and the present stitutations by PESTEM (P= Political, E= Economical, S= Social, T= Technological, E= Environmental, M= Management) method, I want to advise proposals for the future.

As a summery; I can propose Global Organisations and the countries to implement “Strategic Management” and “Risk Management” applications. On the otherhand, “Social State” concept would be another outstanding approach for the countries.

Key Words: Outbreak, Global Organisations, Countries, PESTEM Analysis, Strategic Management, Risk Management, Social State

1. Giriş

Uzmanların yüz yılda bir olabileceğini söylediği salgın bu günün dünyasına denk geldi. Salgının insanlığa etkisi üzerinden ülkeler kendilerine düşen dersleri çıkaracaktır. Ben de uzmanlığımı ilgilendiren yönüne değinip, mevcut durum çerçevesinde tespitlerimi yaparken, geriye dönük eleştirilerimden çıkarılacak dersler doğrultusunda, sonrasına ilişkin önerilerimi paylaşmak istiyorum.

Salgının yönetimi anlamında; en üst küresel kurum/kuruluşlardan (Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF vs.) başlayarak,

devletler ve devlet denilen örgüt içindeki tüm yapıları değerlendirdiğimde, “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” başlıkları altında tanımlayabileceğim uygulamalar anlamında geçer not aldığını söylemem mümkün değil. Bu çıkarımı daha somutlaştırmak/anlamlandırmak için; ülkeler düzeyinde insan kaybı, işsizlik, ekonomik sorunlar ve kurum/kuruluşların uğradığı zararlarla ifade edilebilecek “parametrelere” bakmak yeterli olacaktır.

2. Mevcut Durum, Öncesi ve Sonrası

Salgın döneminde yaşanan duruma ilişkin tespitlerimi, öncesine dönük eksiklikleri ve hataları sergilemeden, sonrasına ilişkin öneriler vermek gerekçelendirilmemiş bir söylem olurdu. O nedenle, bütüncül bir bakış açısıyla (Sistem Yaklaşımı) mevcut durumu basitçe analiz (SWOT, PESTEM Analizi vs) etmek, söyleyeceklerimin tutarlılığı anlamında daha tatmin edici olacaktır. Tabii ki bu analizime girdi sağlayacak bilgiler derin bir araştırmaya dayanmıyor. Çeşitli kaynaklardan edindiğim kadarıyla olacaktır.

Günümüzde birçok sorun veya konu üzerine çözüm oluşturma noktasında; “Sistem Yaklaşımı” olarak tanımladığımız, sistemi tüm bileşenleriyle ele alıp değerlendirmeyi ve bileşenler arası etkileşimleri görmeyi öneren bilimsel yöntemleri önemsemiyoruz veya kolaycılığa kaçıp göz ardı ediyoruz. Bu önemli eksikliğin bir başka nedeni alınan eğitim ile ilgili olabilir. İnsanlar hemen kendi uzmanlığıyla bağlantılı olan bileşenlere odaklanıp diğerlerini yok sayıyor. Aslında “Sorun çözme teknikleri” yaklaşımı, öncelikle sorunun tüm boyutları ile anlaşılmasını gerektirir. Daha sonra sorunun formüle edilmesi ve çözümü gelir. Sorun çözme adımları olarak tanımlayabileceğimiz bu süreçler yaşanmayınca, sorunların çözümleri de eksiklikler barındırıyor, yeni sorunlar sarmalına dönüşüyor.

Sistemleri ilgilendiren sorunların bütüncül bakış çerçevesinde analizinde ve çözümünde amacımıza uygun kullanılması gereken birçok bilimsel yöntem var. Mevcut Durum Analizi (SWOT), Çevre Analizi veya Trend Analizi (PESTE/PESTEL) ile sorun çözme teknikleri için de Beyin Fırtınası, Pareto Analizi, Histogramlar, Akış Diyagramları gibi teknikleri saymak mümkün.

Değerlendirmelerimi, tespitlerimi ve önerilerimi yukarıda ifade ettiğim sistematikler doğrultusunda yapmak isterim. Mevcut durum için “PESTEM” başlığını kullanacağım. Açıklamalarımın özünü “Yönetim anlayışı” oluşturacağı için böyle ifade ettim. PESTEM’in açılımı; P: Politik, E: Ekonomik, S: Sosyal, T: Teknolojik, E: Ekolojik, M: Management şeklindedir. Bu harflerde amaca dönük farklı farklı dizilimler yapılabilir. Örneğin; “yasal boyut=Legal” önem kazanıyor olsaydı; PESTEL olarak ifade edilebilirdi.

Yukarıda ifade etmiş olduğum sistematik doğrultusunda PESTEM bileşenlerine bakıldığında, her birinin bir birleriyle çift yönlü etkileşim içinde olduğu görülecektir. Bu etkileşim, bilimsel terminoloji olarak “Sistem’in Dinamiği” olarak ifade edilir. Sistemin Dinamiğini izlemek üzere birçok simülasyon modelleri ve yazılımları türetilmiştir. Eğer sorunu uzun soluklu bir proje çerçevesinde ele alıp çözümler oluşturmak istiyor olsaydık, etkileşimlerin yönünü, önemini ve boyutunu söz konusu yazılımlarla gözlemek gerekirdi. Bu şekilde sorunu en çok etkileyen bileşenlerle birlikte etkileşimin yönü ve çözüm için en önemli unsurlar belirlenmiş olurdu.

Salgın döneminde en çok etkilenen Sosyal (S) boyut oldu. Sosyal boyutta akla gelen toplum ve dolayısıyla insan olmuştur. Dolayısıyla “Sosyal boyut: S” olarak değerlendirmelerimizde insanı merkeze almak gerekecek. Aslında bileşenlere baktığımızda, tümünün insanı olumlu/olumsuz etkilediğini kolaylıkla görebiliriz. Ekonomik boyut, politik/siyasal boyut, teknolojik boyut, ekolojik boyut’ta etkileşimlere ilave olarak, Küresel Örgütlerin yönetimlerinden Ülkelerin yönetimine ve daha alt seviyelerdeki yönetim kademelerine kadar tümünün aldığı kararlar, uygulamalar, önlemler de toplumu etkiledi. Salgının yarattığı ortam; insana can kaybı, işsizlik, finansal yoksunluk, psikolojik ve fiziksel rahatsızlık olarak yansımıştır. Salgının oluşumuna dönük nedenlere baktığımızda da yine insanı görüyoruz. Uzmanların gerekçesi; insanlık da doğaya zarar verdi, vahşi hayata müdahalede bulundu.

Bu noktada “ekolojik boyutun” önemi ortaya çıkıyor. İnsanlık; finansal hırsları veya bazı zevklerinin tatmini için vahşi hayatın içine girdi. Doğayı tahrip etti. Virüsün vahşi hayvan kaynaklı olduğunu söyleyen uzmanların tespitleri böyle idi. Salgın sonrasına ilişkin sonuç; bu tür küresel salgınlardan sakınmak için doğaya daha saygılı olmak gerektiği şeklinde ifade edilebilir. Yaşadığımız soruna ilişkin en önemli neden olarak; “doğaya ve doğal hayata müdahale” başlığını atabiliriz. Böyle bir küresel salgınla karşılaşılması durumunda, dünyada aklını kullanabilen tek canlı olarak ifade edilen insanlığın yetersiz ve aciz kaldığı durumları gördük. Bu durumdan ders niteliğinde sonuçlar çıkarmak mümkün. Salgın sonrası insanlığın çevre konusunda daha duyarlı olacağını düşünüyorum.

Salgın döneminde izolasyon nedeniyle içeride kalan toplumun bir bölümü, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar da yaşadı. Ancak bu rahatsızlıkların çözümünün de yine insanın kendisinde olduğunu söylemek gerekir. Salgın nedeniyle izolasyon önlemleri çerçevesinde kapalı kalan bazı yaş gruplarında görülen rahatsızlıklardan fiziksel olarak görülenler için,

uzmanların önerdiği kapalı mekanlara uygun fiziksel hareketler yapmak gerekirdi. Rahatsızlığın psikolojik boyutu can sıkıntısı, kaygı ve mutsuzluk olarak görülmüştür. Kaygının temel nedeni olarak işsizlik ve ekonomik yoksunluk diyebiliriz. Ancak toplumun çoğunluğunun etkilendiği böyle bir durum için bireyin yine kendisinin kaygıyı yenmek ve mutlu olmak için içsel zenginliği olmalı. Arthur Schopenhauer (Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar) mutsuzluk ve can sıkıntısı ile ilgili olarak; “Entelektüel yaşam, salt can sıkıntısına karşı değil, onun yıkıcı sonuçlarına karşı da insanı korur” der. Bu yorumunu aynı zamanda insanların içsel zenginliği ile de birlikte değerlendirerek, can sıkıntısı ve mutsuzluk için böyle bir tespit ve öneride bulunur. Bu noktada bireyin geçmişten gelen yaşam biçimi, alışkanlıkları ve edindiği birikimler, önem kazanıyor. Bu konularda salgın öncesi ve sonrası söyleyebileceğim; kişilerin kendi ruh ve sağlık durumları için de stratejik davranmaları gerekir.

Salgın dönemindeki yaşanan ekonomik sıkıntılara, işsizliğe ve can kayıplarına ilişkin sorunları, Politik/Siyasal (P) ve Ekonomik (E) boyutta ele alarak değerlendirmek mümkün. Bu güne kadar sürdürülen acımasız kapitalist düzenin, zor dönemleri düşünerek insanı merkeze alan çözümler üretmediğini görüyoruz. Bu noktada; ülkelerin uzun vadeli bakışla yöneten (Vizyoner) liderlere sahip olmadığı tespiti yapmak durumundayım. Bu çıkarımım küresel organizasyonlardan başlayıp, devletlere ve devlet içindeki tüm organizasyonlara kadar, tümü için doğrudur. Salgınla birlikte aynı felaket için her bir ülkenin farklı uygulamalar ve önlemler alması, başarısızlık durumunda başka denemeler yapması, bunun açık kanıtıdır. Yönetimler stratejik bakış ve davranış anlamında yetersiz kalmışlardır. Tüm ülkelerin insanı merkeze alan ve stratejik yönetilen “Sosyal Devlet” anlayışına dönüşmesi önem kazanıyor. Zor dönemlerde insanı finansal olarak destekleyecek sistemlerin oluşturulması da gerekirdi. Salgın döneminde hastalıkla ilgili sorunlar dışında en büyük sorun, insanların ekonomik açıdan yoksunluğu oldu. Toplumun yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan finansman desteğinin sağlanamaması, toplumdaki kaygıyı yükseltmiş, psikolojik boyuttaki sorunları da derinleştirmiştir.

Yaşamsal ihtiyaç olarak söyleyebileceğimiz finansal ihtiyaç dışında, çalışanların uzaktan işlerini sürdürme zorunluluğu ve öğrencilerin uzaktan eğitim ihtiyaçlarının karşılanması Teknolojik (T) boyutun da bu dönemde önemli bileşenlerden biri olduğu gerçeğini gösterdi. Bu dönemde zorunlu olarak hızlıca geçilen uzaktan eğitim ve uzaktan iş yapma düzeni ile teknolojik düzeyimizi test etme olanağımız oldu. Ancak hem küresel hem de ülkemiz düzeyinde teknolojik olarak bazı ihtiyaçlar sağlanmış olsa

da yeterli etkinlikte ve verimlilikte olduğunu söylemek mümkün değil. Micho Kaku'nun (Geleceğin Fiziği) kitabında elli/yüz yıllar sonrası için yapmış olduğu öngörülerinin düzeyine ulaşılmış olsa bile; yüz yüze eğitim ile bazı işlerde veya toplantılarda fiziksel bir araya gelme ihtiyacının giderilemeyeceği anlaşılıyor. Micho Kaku öngörüsünde evlerin duvarlarının birer bilgisayar ekranı olacağı ve sanal misafirlikler, toplantılar düzenleneceği gibi öngörülere yer veriyor. Ancak toplantı veya eğitim gibi faaliyetlerde sesli ve görüntülü ihtiyacı sağlayan teknoloji, duygusal veya fiziksel temas gibi ihtiyaçları karşılamaktan uzak. Dolayısıyla katılımcıların çift yönlü duygusal durumlarını, tepkilerini, vücut dillerini anlayamamak verimliliği ve etkinliği azaltmaktadır. Özellikle eğitimde fiziksel birliktelik ve rol model görmek önemli diye düşünüyorum. Diğer taraftan birçok bilim dalında uygulamaya dönük faaliyetleri (Projeler, Laboratuvar'da deneyler vs) yürütmeden istenilen yetkinliklere sahip olmak mümkün olmayacaktır. Bu çerçevede teknolojik düzey ne kadar gelişmiş olsa da bazı noktalarda insanların bir araya gelme ve ortak işler yapma ihtiyacı ortadan kalkmayacaktır.

Teknolojik boyutun etkisini Lojistik hizmetlerde de gördük. İnternet üzerinden ihtiyaçların karşılanması noktasında teknoloji iyi çalıştı. Bu tür hizmetlerin daha organize, daha etkin ve daha güvenli hale gelmesiyle, lojistik hizmetlerin teknoloji ile birlikte bundan sonrası için de insan yaşamına kolaylık sağlayacağı anlaşıldı. Salgın sonrası yaşamda dijital dünya (Bitcoin, Blockchain uygulamaları vs) daha da önem kazanacak.

Salgın döneminde esas sorunlu olan ve sorumluluklarını gereği gibi karşılayamayan bileşenlerin, Yönetim(M) ve Politik/Siyasal(P) başlıkları olduğu görülmüştür. Toplumun en fazla etkileyen sorunların nedeni Küresel Organizasyonlar ve Ülke yönetimlerinin böyle bir salgın için hazırlıklı olmamaları, diye düşünüyorum. Sağlık sektörünün uzmanları böyle bir salgının zaman zaman gündeme geldiğini ve beklendiğini söylemiş olduklarından hareketle, yönetimlerin bu konuya gereken önemi vermedikleri, kayıtsız kaldıkları anlaşılıyor. Diğer taraftan küresel örgütlerin de bu bağlamda salgını öngöremedikleri ve hazırlıklı olmadıkları görülmüştür. Bu tespitlerim doğrultusunda; yönetim araçları olarak tanımlayabileceğim “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” uygulamalarında yönetimlerin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Çeşitli medya kanalları ve ortamlarında hem ülkemizde hem de diğer ülkelerdeki önlemleri ve uygulamaları izlediğimizde, aynı felakete (düşmana) karşı her bir ülkenin farklı uygulamalar ve önlemler önerdiğini gördük. Ortak düşman için niçin ortak eylem birliği oluşturulamaz? Bu sorunun yanıtını; Küresel organizasyonlardan başlayıp, ülkelerle

birlikte ilgili tüm birimler arasındaki koordinasyon eksikliğine ilave olarak, söz konusu yönetimlerin proaktif davranış ve stratejik bakış zafiyetine bağlıyorum. Savunma sanayi, Enerji gibi sektörlerde stratejik bakış anlamında öngörülerini bildiğimiz ülkelerin, bu felaket karşısında bocalamalarını, toplumun yararını merkeze alan stratejiler oluşturmadıklarına bağlıyorum.

Bu tür salgın dönemlerine hazırlıklı olmak için, uzun vadeli bakışla risklerin öngörülmesi ve eylem planlarının yapılması gerekirdi. Aslında bu ifadeler; “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” olarak tanımlayabileceğimiz modern yönetim tekniklerinin ülkelerin yönetimlerinden başlayarak, her seviyedeki kurum/kuruluşlarda hayata geçirilmesini gerektiriyor. Bu tür uygulamaların eksikliği görülmüştür. Aksi durumda; herhangi bir risk durumunda insan kayıpları, işsizlik ve finansal sorunlara varan ciddi olumsuzluklar ve ülkeden ülkeye farklı uygulamalar ve önlemler görülmezdi. Daha koordineli ve öngörülü bir davranış biçimi sergilenebilirdi.

Proaktif davranışı içeren uzun vadeli bakış olarak tanımlayabileceğim yönetim anlayışı olarak “Stratejik Yönetim”; Küresel Örgütlerin ve Ülkelerin yönetimlerinden başlayarak ülke içi kurum/kuruluşlar da dahil olmak üzere her seviyede hayata geçirilmeliydi. Küresel sorunlarda ortak stratejik amaçlardan hareketle, ülkeye özgü sorunlarda da ülkeler özelinde tanımlanacak küresel politikalarla uyumlu stratejik amaçlar, stratejiler ve eylem planları ve bütçeler oluşturulmalıydı. Diğer taraftan, yapılacak mevcut durum analizleriyle oluşturulan tehditler ve bu tehditlere ilişkin stratejilerimiz de “Risk Yönetimi” başlığı altında ele alınmalıydı. Olası riskler ve/veya tehditler öngörülerek eylem planlarının ve bütçelerin hazırlanması ve risk durumunda hayata geçirilmesi gerekirdi. Böyle bir yönetim anlayışı ile sorunların kolay aşılacağı, zararların minimum düzeyde tutulacağı açıktır. Yaşanan ve bundan sonra da yaşanabilecek sorunlar, böyle durumlar için bundan sonra kısaca değindiğim yönetim anlayışları doğrultusunda hazırlıklı olma gereğini göstermiştir.

Korona salgını özelinde söyleyebileceğim; Dünya Sağlık Örgütü düzeyinden ülkeler düzeyine indirgenmiş pandemi öngörüsüne ilişkin stratejik amaçlar, stratejiler ve bunları hayata geçirecek eylem planları ile birlikte bütçelendirilmiş bir stratejik planın olmadığı anlaşılmıştır. Uygulamalarda bu yaklaşımı göremedik. Ülkeler düzeyinde yaşanan kaos bunu doğruladı. Aksi halde sorunlara daha soğukkanlı ve organize yaklaşılırdı. Her ülke sınırlarını kapatıp ortak düşman ile tek başına savaşmak durumunda kaldı. Salgın için gerekli malzemelerin, araç/gereçlerin temininde ve dağıtımında bile sorunlar yaşandı.

3. Sonuç

Bu dönemde en çok tekrarlanan sözcük; “Bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır”. Değişim olacaktır. Aslında, uygarlık birbirini izleyen bir dizi değişim ve dönüşümdür. Doğanın diyalektiği her gün değişimi yaşıyor. Önemli olan değişimin yönetilmesi. “Değişim Yönetimi” yukarıda ifade etmiş olduğum “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi” tekniklerine ilave olarak önemsediğim bir başka yönetim anlayışı olacaktır. Bu anlayış doğrultusunda salgın sonrası değişimi tetikleyen dinamikleri ve stratejileri belirlemek ve yönetmek gerekir. Söz konusu ihtiyaçlar doğrultusunda devlet içinde merkezi bir planlama birimine ihtiyaç olacaktır.

Değişimi yönetmek, değişime uygun stratejiler doğrultusunda organizasyonları Stratejik Yönetmekle mümkün olacaktır. Stratejiler; ya liderlerin vizyonları doğrultusunda ya da önemli olayların dayatması sonucunda oluşturulur. Büyük felaketten çıkarılan dersler, stratejilerin küresel salgın döneminde yaşanan sorunları merkeze alarak oluşturulacağını gösteriyor.

Salgın sonrası değişimler için görüşlerimi; “olası” değil, “olması” gerekli şeklinde ifade etmek isterim. Tespitlerimden yola çıkarak, özellikle yönetimlerin uygulamalarında görülen eksiklikler yaşanmamış olsaydı, toplum olarak hem küresel boyutta hem de ülkeler düzeyinde sorunları daha aza indirgeyebilirdik. Dünya olarak felaketin yönetimi anlamında sorunlar yaşandı ve kayıplar verildi.

Sorunların boyutu itibariyle bundan sonrası için en önemli değişimin; Siyasal (S) ve Yönetim (M) Sistemlerinde olması gerektiğini düşünüyorum. Bu dönemde en kötü sınav verenler yönetimler olmuştur. Siyasal sistem değişimi olarak; bu salgın döneminde eksikliği hissedilen “Sosyal Devlet” anlayışı hayata geçirilmeli. İnsanların en büyük çaresizliği ihtiyaçlarını karşılayacak finansal kaynak yoksunluğu olmuştur. Diğer taraftan yönetim anlayışı olarak; proaktif bir anlayışla olası fırsat ve tehditler doğrultusunda oluşturulmuş stratejiler ve eylem planları ile birlikte, ihtiyaç duyulan kaynakların tahsis edildiği bütçenin oluşturulmasının önemi, bu salgınla birlikte daha iyi anlaşıldığını düşünüyorum. Yönetim anlayışı olarak; “Stratejik Yönetim” ve “Risk Yönetimi”nin hayata geçirilmesi doğrultusunda, kaynakları etkin kullanmak ve olası risklere hazırlıklı olmak, önemlidir.

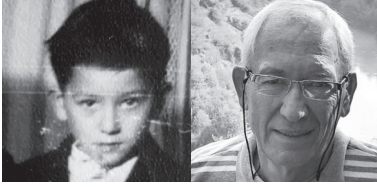
Ekonomik(E) boyut için; devletlerin öncelikle kendi kaynakları ile yetinme amacı doğrultusunda, planlı ve bir miktar içe dönük ekonomiye dönüş olabilir. Bunu daha çok tarım sektörü için önemsiyorum ve söylüyorum.

Toplum olarak salgın döneminde yaşanan finansal anlamda zorluklar, ülkelerde “sosyal devlet” kavramı doğrultusunda paradigma değişikliği olacağını gösteriyor.

Sosyal(S) boyutta; salgının ateşi sönünceye kadar devam edecek önlemlerin ve temkinli davranış biçimlerinin, daha sonra yine eskisi gibi sürdürüleceğini düşünüyorum. Toplum kültürü ile ilintili bu boyutta değişim zorunluluğu gerekiyor ise eğitim de önem kazanacaktır.

Teknolojik(T) boyutta yaşanan deneyimler doğrultusunda hem donanım hem de yazılım anlamında ciddi hareketlenme olacaktır. Özellikle Uzaktan eğitim ve toplantı yapma faaliyetlerinde yaşanan deneyimler, bu konuları ilgilendiren donanım ve yazılımlarda yoğunlaşmayı getirecektir.

Ekolojik(E) boyutta insanoğlunun “Doğaya Saygı” anlamında daha akıllı davranacağı ve bu anlamda önemli değişimler yaşanacağını düşünüyorum. Bu doğrultuda iklim değişikliği konusu da önemlenecektir. Sonuç olarak; “Bir musibet bin nasihattan iyidir” atasözümüz doğrultusunda, yukarıdaki paragraflarda vermiş olduğum değişimlerin ve eksikliklerin hayat bulacağını düşünüyorum.

Necmettin Oktay

İstanbul Sustu Çok

İlk gördüğümde
Güzelim İstanbul'u
Işıl ışıldı geceleri
Canlıydı çok
Şıkır şıkırdı caddeler
Ve her yeri

Korona günlerinde
Her yerde
Maskeli insanlar
Ama şehir maske takamaz ki

Uçaklar görünmedi
Geçmedi gemiler
Gökyüzüyle birlikte
Sustu Boğaziçi çok

Dünyanın bütün ekranlarında
Taçlı korona haberleri
Kutucuk evlerde insanlar
İstanbul
İssizlikta söndü yok oldu

Kız Kulesiyle bakışan
Erguvanlar desen
En çok bu bahar
Unutuldu

(Mart 2020)

Mustafa Ruhi Şirin